

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Факультет суспільних наук
Кафедра філософії

Навчально-методична серія
«КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»

Анжеліка Дербак, Юрій Ходанич

ЛОГІКА

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня філологічного факультету
за спеціальностями:

014.01 Середня освіта. Українська мова і література

014.02 Середня освіта. Мова і література (російська)

035.01 Філологія. Українська мова і література

035.034 Філологія. Слов'янські мови та літератури (перша – російська)

035.036 Філологія. Слов'янські мови та літератури (перша – словацька)

035.038 Філологія. Слов'янські мови та літератури (перша – чеська)

УДК 16

Дербак А., Ходанич Ю. Логіка: навчально-методичні рекомендації (для студентів першого (бакалаврського) рівня за спеціальностями...) / Анжеліка Дербак, Юрій Ходанич; Навчально-методична серія «КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; каф. філософії]. – Ужгород: _____, 2021. – ... с.

Розробники:

Дербак Анжеліка Петрівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії факультету суспільних наук УжНУ.

Ходанич Юрій Михайлович, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії факультету суспільних наук УжНУ.

Рецензенти:

Хоменко Тетяна Іванівна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії факультету суспільних наук УжНУ.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 11 від 29 червня 2021 р.

Схвалено методичною комісією факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол №8 від 01 липня 2021 року.

ЗМІСТ

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	9
ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ НА МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ	13
ТЕСТОВІ КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ.....	23
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	34
МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ.....	36
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	38

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Логіка» є формування свідомого ставлення до процесу мислення; розуміння основних вимог правильного міркування; здатності чітко і послідовно викладати думки, здійснювати аналіз текстів, запобігати виникненню помилок у міркуваннях; вміння формулювати, аргументувати і доводити наукові гіпотези та проблеми, правильно давати визначення, здійснювати поділ і класифікацію, що значно розширює можливості студента у навчальній роботі і сприяє підвищенню ефективності процесу пізнання та практичної діяльності.

Відповідно до освітньої програми вивчення дисципліни сприяє формуванню в здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою, вміння правильно, логічно, ясно будувати своє усне й писемне мовлення.

ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК5. Здатність у процесі навчання та при самостійній підготовці до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК6. Здатність визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, приймати обґрунтовані рішення.

ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	4-ий	4-ий
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи здобувача – 2,5	8-й	8-й
	Лекції:	
	28 год.	... год.
	Практичні (семінарські):	
	16 год.	–
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	–	–
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	46 год.	... год.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	У тому числі				
		лекції	практичні	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Модуль 1						
Тема 1. Предмет та значення логіки.	7	2	1			4
Тема 2. Мислення і мова	7	2	1			4
Тема 3. Поняття як форма мислення	13	4	3			6
Тема 4. Судження як форма мислення	12	4	2			6
Тема 5. Умовивід	13	4	3			6
<i>Модульна контрольна робота</i>	2					
<i>Разом за 1 модуль</i>	52	16	10			26
Модуль 2						
Тема 6. Основні закони логіки висловлювань	9	3	2			4
Тема 7. Модальна логіка	7	2	2			3
Тема 8. Основи теорії аргументації	8	3	2			3
Тема 9. Логічний аналіз діяльності	7	2				5
Тема 10. Гіпотеза. Теорія. Наукове передбачення	7	2				5
<i>Модульна контрольна робота</i>	2					
<i>Разом за 2 модуль</i>	38	12	6			20
Разом	90	28	16			46

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Форми мислення

Тема 1. Предмет та значення логіки. Мислення і мова

Походження терміну «логіка», його багатозначність. Визначення логіки як науки. Предмет логіки. Форми чуттєвого пізнання: відчуття, сприйняття, уявлення. Характерні риси абстрактного мислення. Форми абстрактного мислення: поняття, судження, умовивід. Форма і зміст думки. Істинність думки і формальна правильність міркувань. Поняття «культура мислення». Фактори, що впливають на рівень логічної культури. Поняття «здорового глузду». Значення логіки.

Тема 2. Мислення і мова

Визначення мови. Функції мови. Природна і штучна мова, області їх застосування. мова як знакова система. Поняття знака, його значення і зміст. Види знаків. Семіотика. Рівні семіотичного аналізу мови: синтаксичний, семантичний, прагматичний. мова логіки. Формалізація як метод логіки. Роль формалізації у людській діяльності. Порівняльна характеристика природної і формалізованої мов.

Тема 3. Поняття як форма мислення

Визначення поняття як форми мислення. Ознака, види ознак. Логічні прийоми формування понять: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення. Поняття і слово. Відмінності між поняттям і словом. Структура поняття. Невизначені (розмиті) поняття. Елементи теорії множин. Закон оберненого відношення між змістом і обсягом. Види понять. Логічні відношення між поняттями за змістом і обсягом. Визначення логічних відношень за допомогою колових схем Ейлера. Логічні операції над поняттями. Обмеження і узагальнення понять. Операції над обсягами понять як множинами (доповнення, перетин, об'єднання, різниця обсягів). Поділ поняття як логічна операція. Види поділу. Правила поділу. Розчленування цілого на частини і класифікація. Логічна операція визначення поняття. Види визначень. Правила визначення понять. Помилки, що виникають при порушенні правил визначення понять. Прийоми подібні до визначення: опис, характеристика, порівняння, розрізнення.

Тема 4. Судження як форма мислення

Визначення судження. Судження і речення. Просте і складне судження. Логічна структура простого судження. Види простих суджень. Кількісна і якісна характеристика атрибутивних суджень. Розподіленість термінів у судженні. Відношення між категоричними судженнями по логічному квадрату. Види складних висловлювань: еднальні, розділові, умовні, еквівалентні. Визначення істинності складних висловлювань за допомогою таблиць. Логічна характеристика запитань і відповідей.

Тема 5. Умовивід

Визначення умовиводу. Значення умовиводу. Структура. Типологія умовиводів. Безпосередні умовиводи (обернення, перетворення, протиставлення предиката, умовиводи за логічним квадратом). Категоричний силогізм. Фігури та модуси простого категоричного силогізму. Загальні та спеціальні правила простого категоричного силогізму. Скорочені, складні і складноскорочені силогізми (ентимеми, полісилогізми, сорити, епіхейрема). Умовні умовиводи, їх різновиди. Розділові умовиводи. Умовно розділові умовиводи: прості і складні дилеми. Індуктивні умовиводи. Повна і неповна індукція. Види неповної індукції: популярна і наукова. Методи знаходження причинних зв'язків. Аналогія. Роль аналогії у навчанні і пізнанні. Терміни аналогії. Умови підвищення ступеня імовірності висновків за аналогією.

Модуль 2. Практичний зміст логіки

Тема 6. Основні закони логіки висловлювань

Поняття про закон. Закон тотожності. Помилки, що виникають при порушенні закону тотожності. Закон суперечності. Явна і прихована суперечність. Закон виключеного третього. Закон достатньої підстави. Інші закони. Взаємозв'язок законів логіки. Застосування логічних законів.

Тема 7. Модальна логіка

Предмет модальної логіки. Онтологічні і логічні модальності. Види логічних модальностей: алетичні, епістемічні, деонтичні, часові. Модальні оператори. Співвідношення між необхідністю та можливістю. Співвідношення між реальністю та неможливістю. Опис стану, логічна альтернатива, можлива ситуація. Використання епістемічних модальностей - «знаю», «вірю», «вважаю», «відомо», «доведено», «сумніваюсь» у навчальному процесі.

Тема 8. Основи теорії аргументації

Поняття доведення. Структура доведення. Види доведення. Спростування. Види спростування. Правила доведення і спростування. Можливі помилки при їх порушенні. Паралогізми та софізми. Парадокси та антиномії.

Тема 9. Логічний аналіз діяльності

Дія як елемент діяльності. Уявлення про структуру дії. Взаємодія і практичне міркування. Логіка взаємодії. Поняття про соціальну дію. Мовленнєва комунікація, як різновид соціальної дії. Взаєморозуміння, координація інтересів. Діалог та його види. Суперечка. Види суперечки. Коректні і некоректні прийоми у суперечках.

Тема 10. Гіпотеза. Теорія. Наукове передбачення

Поняття проблеми. Визначення гіпотези. Види гіпотез. Основні умови формування гіпотези. Етапи становлення гіпотези. Верифікація та фальсифікація гіпотези. Теорія. Наукове передбачення.

ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Тема 1. Предмет та значення логіки.

1. Становлення логіки як науки.
2. Поняття і предмет логіки.
3. Чуттєве пізнання та абстрактне мислення. Форми мислення.
4. Істинність думки і формальна правильність міркувань.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гладунський В.Н. Логіка. Навчальний посібник. Львів: Афіша, 2002.
2. Жеребкін В.Є. Логіка: підручник. Київ: Знання, 2011.
3. Жоль К.К. Вступ до сучасної логіки. Київ: Либідь, 2002.
4. Ішмуратов А.Т. Вступ до філософської логіки. Київ: Абрис, 1997.
5. Конверський А.Є. Логіка (традиційна та сучасна): Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Центр учбової літератури, 2008.

Тема 2. Мислення і мова

1. Визначення мови, її функції та види.
2. Поняття знака, його значення, зміст і види.
3. Семіотика та рівні семіотичного аналізу мови.
4. Мова логіки. Формалізація як метод логіки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Жоль К.К. Вступ до сучасної логіки. Київ: Либідь, 2002.
2. Карамишева Н.В. Логіка (теоретична і прикладна): навч. посібник Київ: Знання, 2011.
3. Конверський А.Є. Логіка (традиційна та сучасна): Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Центр учбової літератури, 2008.
4. Свинцов В.И. Логика. Элементарный курс для гуманитарных специальностей. Москва: Скорина, Весь мир, 1998.
5. Тофтул М.Г. Логіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002.

Тема 3. Поняття як форма мислення

1. Визначення поняття як форми мислення. Ознаки та їх види.
2. Логічні прийоми формування понять.
3. Поняття і слово.
4. Структура понять.
5. Види понять.
6. Відношення між поняттями.
7. Логічні операції над поняттями. Поділ і визначення понять.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Блецкан М.І. Логіка. Матеріали до лекцій. Ужгород, 1997.
2. Гетманова А.Д. Логика. Москва, 1995.
3. Ивин А.А. Искусство правильно мыслить. Москва: Просвещение, 1986. 224 с.
4. Карамишева Н.В. Логіка (теоретична і прикладна): навч. посібник Київ: Знання, 2011.
5. Конверський А.Є. Логіка (традиційна та сучасна): Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Центр учбової літератури, 2008.
6. Тофтул М.Г. Логіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002.

Тема 4. Судження як форма мислення

1. Визначення судження. Судження і речення.
2. Просте судження: структура і види.
3. Види складних суджень.
4. Визначення істинності складних висловлювань за допомогою таблиць.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Жеребкін В.Є. Логіка: підручник. Київ: Знання, 2011.
2. Ивлев Ю.В. Логика. Сборник упражнений: Учебное пособие для вузов. Москва: Книжный дом «Университет», 1998.
3. Мозгова Н.Г., Мозговий А.М. Логіка: Навч. посіб. для дистанційного навчання. Київ: Ун-т «Україна», 2005.
4. Тофтул М.Г. Логіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002.
5. Хоменко І.В. Логіка: Підручник для вищих навч. закл. Київ: Абрис, 2004.

Тема 5. Умовивід

1. Визначення умовиводу, його структура і типи.
2. Безпосередні умовиводи
3. Категоричний силогізм: фігури, модуси, правила.
4. Скорочені, складні та складноскорочені умовиводи.
5. Умовні умовиводи.
6. Розділові умовиводи.
7. Умовно розділові умовиводи.
8. Індуктивні умовиводи.
9. Аналогія.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гладунський В.Н. Логіка. Навчальний посібник. Львів: Афіша, 2002.
2. Жеребкін В.Є. Логіка: підручник. Київ: Знання, 2011.

3. Карамішева Н.В. Логіка (теоретична і прикладна): навч. посібник Київ: Знання, 2011.
4. Конверський А.Є. Логіка (традиційна та сучасна): Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Центр учбової літератури, 2008.
5. Мозгова Н.Г., Мозговий А.М. Логіка: Навч. посіб. для дистанційного навчання. Київ: Ун-т «Україна», 2005.

Тема 6. Основні закони логіки висловлювань

1. Поняття про закон логіки та їх види.
2. Закон тотожності.
3. Закон суперечності.
4. Закон виключеного третього.
5. Закон достатньої підстави.
6. Взаємозв'язок та застосування законів логіки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев А.П. Аргументация. Познание. Общение. Москва: Узд-во МГУ, 1991.
2. Гетманова А.Д. Логика. Москва, 1995.
3. Ішмуратов А.Т. Вступ до філософської логіки. Київ: Абрис, 1997.
4. Тофтул М.Г. Логіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002.
5. Хоменко І.В. Логіка: Підручник для вищих навч. закл. Київ: Абрис, 2004.

Тема 7. Модальна логіка

1. Предмет модальної логіки.
2. Онтологічні і логічні модальності. Види логічних модальностей.
3. Модальні оператори та закони алетичної логіки
4. Аналіз епістемічних модальностей.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гетманова А.Д. Логика. Москва, 1995.
2. Гладунський В.Н. Логіка. Навчальний посібник. Львів: Афіша, 2002.
3. Карамішева Н.В. Логіка (теоретична і прикладна): навч. посібник Київ: Знання, 2011.
4. Конверський А.Є. Логіка (традиційна та сучасна): Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Центр учбової літератури, 2008.
5. Свинцов В.И. Логика. Элементарный курс для гуманитарных специальностей. Москва: Скорина, Весь мир, 1998.

Тема 8. Основи теорії аргументації

1. Доведення: поняття, структура та види.
2. Спростування та його види.

3. Правила доведення і спростування, можливі помилки.
4. Паралогізми та софізми.
5. Парадокси та антиномії.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев А.П. Аргументація. Познание. Общение. Москва: Узд-во МГУ, 1991.
2. Жеребкін В.Є. Логіка: підручник. Київ: Знання, 2011.
3. Ивин А.А. Искусство правильно мыслить. Москва: Просвещение, 1986. 224 с.
4. Карамішева Н.В. Логіка (теоретична і прикладна): навч. посібник Київ: Знання, 2011.
5. Тофтул М.Г. Логіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002.
6. Хоменко І.В. Логіка: Підручник для вищих навч. закл. Київ: Абрис, 2004.

ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ НА МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ

Методика модульного контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Логіка» включає проведення двох модульних контрольних робіт та підсумкового контролю в формі заліку.

Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Логіка» передбачає розкриття змісту теоретичних питань та виконання ряду практичних завдань (тестів) різного роду складності згідно з варіантами. Кожен варіант складається викладачем вибірково, з урахуванням нижченаведених переліків.

ВАРІАНТИ

1 варіант

1. Предмет логіки як науки.
2. Поділ понять як логічна операція, його структура, види і правила виконання.
3. Вкажіть, де вірно названі форми чуттєвого пізнання:
  - а) відображення, сприйняття, уявлення;
  - б) судження, відчуття, узагальнення;
  - в) сприйняття, уявлення, відчуття;
  - г) сприйняття, суперечність, відчуття;
  - д) узагальнення, суперечність, відчуття.
4. Яких умов необхідно дотримуватись, будуючи міркування?
  - а) засновки і висновки повинні бути істинними;
  - б) вихідні положення повинні бути істинними;
  - в) треба вживати загальновідомі істини;
  - г) потрібно дотримуватись правил і законів логіки.
5. Виберіть ті відповіді, які правильно характеризують відношення між словом та поняттям:
  - а) поняття існує без слова;
  - б) поняття і слово тотожні;
  - в) слова можуть бути багатозначні, а поняття завжди однозначні;
  - г) слово і поняття є ідеальними формами;
  - д) не всі слова виражають поняття;
  - е) поняття і слово є матеріальними формами;
  - є) слово – матеріальне, а поняття – ідеальне;
  - ж) слово є ідеальною формою поняття;
  - з) зв'язок між словом і предметом випадковий, а між поняттям і предметом закономірний.
6. Надайте логічну характеристику поняття (пuste-непuste, одиничне-загальне, збірне-незбірне, конкретне-абстрактне, позитивне-негативне, безвідносне-співвідносне): *лікар*.
7. Обмежте поняття: *місто*.
8. Утворіть загальностверджувальне судження, використовуючи як суб'єкт та предикат такі поняття: *штраф; порушення правил дорожнього руху*.

9. З'ясуйте структуру простого категоричного силізму: *Кожен, хто вчинив правопорушення, повинен бути покараний. Петров має бути покараний, оскільки він вчинив правопорушення.*

10. Визначте, який висновок випливає із таких засновків: «Усі студенти нашої групи навчаються на угорському факультеті» та «Усі студенти нашої групи вивчають логіку»?

Усі студенти, які навчаються на угорському факультеті, вивчають логіку.

Усі студенти, які вивчають логіку, навчаються на угорському факультеті.

Деякі студенти, які навчаються на угорському факультеті, вивчають логіку.

Деякі студенти, які вивчають логіку, навчаються на угорському факультеті.

2 варіант

1. Характеристика основних логічних методів: аналізу, синтезу, узагальнення, абстрагування, дедукції, індукції, аналогії, моделювання.

2. Закон тотожності: основні вимоги до побудови думок та аналіз логічних помилок.

3. Назвіть характерні риси абстрактного мислення:

а) опосередкованість, нерозривний зв'язок з мовою, здатність до узагальнення;

б) опосередкованість, узагальнення;

в) уявлення, обмеження, судження.

4. Виберіть ті варіанти відповідей, які позначають ознаки предметів думки:

а) віртуальні;

б) загальні;

в) очевидні;

г) нейтральні;

д) суттєві;

е) відносні;

є) одиничні;

ж) формальні;

з) семантичні;

и) несуттєві.

5. Вкажіть, які з наведених понять перебувають у відношенні тотожності?

а) «найвища піраміда Єгипту», «піраміда Хеопса»;

б) «космонавт», «Ю. Гагарін»;

в) «Т.Г.Шевченко», «відомий український поет»;

г) «Мадрид», «столиця Іспанії»;

д) «основний закон України», «Конституція України».

6. Наведіть поняття, що є одночасно: *загальне та негативне.*

7. Узагальніть поняття: *студент Іванов.*

8. Визначте логічну структуру судження (спочатку розподілити на прості, далі – визначити структуру простих та як поєднуються прості судження, вид судження): *Вечоріє і сонце хилиться за обрій.*

9. Визначте структуру, зробіть висновок у наведеному умовиводі та з'ясуйте його вид: *Якщо не розв'язувати логічні задачі, то оволодіти логікою неможливо. А ти задачі не розв'язуєш. Отже...*

10. Розгляньте такий засновок: *«Якщо він не знає законів, то він не може діяти правильно»*. Визначте, які твердження є правильними, а які неправильними.

Він діяв правильно, отже, він знає закони.

Він знає закони, отже, він зможе діяти правильно.

Він не знає законів, отже, він не зможе діяти правильно.

Він не зміг діяти правильно, оскільки не знав законів.

3 варіант

1. Поняття як форма мислення та його структурні елементи.

2. Закон достатньої підстави: основні вимоги до побудови думок та аналіз логічних помилок.

3. Сприйняття це:

а) відображення певних властивостей предметів нашими органами чуття;

б) цілісний образ предмета, що безпосередньо даний нам;

в) чуттєвий образ предмета, що в даний момент нами не сприймається, але був сприйнятий раніше.

4. Виділіть ті відповіді, які є правилами визначення:

а) очевидність;

б) залежність визначуваного від визначаючого;

в) нерівність;

г) співмірність;

д) симетричність;

е) однозначність;

є) багатозначність;

ж) заборони кола;

з) недопустимість заперечності.

5. Вкажіть, в якому з рядків є лише збірні поняття:

а) команда, букет, бібліотека;

б) студент, ліс, група;

в) парк, бібліотека, держава;

г) місто, команда, колектив.

6. Наведіть поняття, що є одночасно: *конкретне та одиничне*.

7. Обмежте поняття: *держава*.

8. Визначте логічну структуру судження (спочатку розподілити на прості, далі – визначити структуру простих та як поєднуються прості судження, вид судження): *Слава приносить гроші або кидає в злидні*.

9. Відновіть простий категоричний силлогізм та з'ясуйте його структуру: *М. повинен з'явитися до суду, оскільки його викликали як свідка*.

10. «Геній і злодіяння – речі несумісні» – пише О. Пушкін у «Моцарті і Сальєрі». Це можна виразити у вигляді висловлювання: *«Людина може бути або генієм, або злодієм, але не тим та іншим разом»*. Які з нижче наведених тверджень є правильні, а які неправильні?

Сальєрі – геній. Отже, Моцарт – не злодій.
 Сальєрі – не геній. Отже, Сальєрі – злодій.
 Моцарт – не злодій. Отже, Моцарт – геній.
 Сальєрі – злодій. Отже, Сальєрі – не геній.

4 варіант

1. Види понять та їх характеристика.
2. Суперечка як метод вирішення спірних питань, характеристика її структурних елементів.
3. Які форми мислення вивчає логіка?
  - а) поняття, спростування, умовивід;
  - б) судження, узагальнення, доведення;
  - в) доведення, спростування, аналогія;
  - г) поняття, судження, умовивід.
4. Виділіть ті відповіді, які є помилками у поділі:
  - а) стрибок у поділі;
  - б) співмірний поділ;
  - в) обсяг діленого дорівнює сумі обсягів членів поділу;
  - г) поділ за різними ознаками;
  - д) дихотомічний поділ;
  - е) обсяги членів поділу перетинаються;
  - є) надто вузький поділ;
  - ж) поділ із зайвими членами;
  - з) поділ за єдиною основою.
5. Вкажіть, які з наведених понять знаходяться у відношенні перехрещення:
  - а) «троянда» , «червона троянда»;
  - б) «відмінник», «студент»;
  - в) «журналіст», «викладач»;
  - г) поет», «депутат»;
  - д) «мова», «українська мова»;
  - е) «тепла осінь», «холодна осінь»;
  - є) «м. Київ», «столиця України».
6. Надайте логічну характеристику поняття (пусте-непусте, одиничне-загальне, збірне-незбірне, конкретне-абстрактне, позитивне-негативне, безвідносне-співвідносне): *ліс*.
7. Узагальніть поняття: *пасажирський поїзд № 81*.
8. Утворіть частковостверджувальне судження, використовуючи як суб'єкт та предикат такі поняття: *свійська тварина; друг людини*.
9. Визначте структуру, зробіть висновок у наведеному умовиводі та з'ясуйте його вид: *Якщо Аристотель був учнем Платона, то він навчався в його Академії. Якщо він навчався в його Академії, то він жив у Греції. Отже...*
10. Проаналізуйте наведений текст, визначте засновки та висновок, вид міркування та чи не допущено логічних помилок: *На експертизу надійшло 10 квитанцій. Дослідивши кожну з них, експерт дійшов висновку, що всі вони підроблені.*

5 варіант

1. Зміст і обсяг поняття. Закон оберненого відношення між змістом і обсягом понять.

2. Аналогія як різновид імовірнісного умовиводу, її види та застосування в пізнавальній діяльності.

3. Які з наведених понять характеризують логічну форму мислення:

- а) смисл;
- б) символ;
- в) значення;
- г) будова;
- д) паралогізм;
- е) спосіб зв'язку;
- є) софізм;
- ж) етатизм;
- з) зміст;
- и) структура.

4. Виділіть ті, які відносяться до поділу поняття за змістом:

- а) невизначені;
- б) абстрактні;
- в) негативні;
- г) суміжні;
- д) перехресні;
- е) позитивні;
- є) безвідносні;
- ж) підпорядковані;
- з) конкретні;
- и) співвідносні.

5. В якому відношенні знаходяться поняття «республіка», «парламентська республіка»:

- а) перехрещення;
- б) часткового збігання;
- в) суперечності;
- г) виключеного третього;
- д) аперцепції;
- е) тотожності;
- є) підпорядкування;
- ж) підпротиленості.

6. Надайте логічну характеристику поняття (пuste-непuste, одиничне-загальне, збірне-незбірне, конкретне-абстрактне, позитивне-негативне, безвідносне-співвідносне): *вічний двигун*.

7. Узагальніть поняття: *Олександр Пушкін*.

8. Визначте логічну структуру судження (спочатку розподілити на прості, далі – визначити структуру простих та як поєднуються прості судження, вид судження): *Якщо я голодний або стомлений, то не можу зосередитись на роботі*.

9. Визначте структуру, зробіть висновок у наведеному умовиводі та з'ясуйте його вид: *Якщо в людини підвищена температура, то вона хвора. Ця людина не хвора. Отже...*

10. Проаналізуйте наведений текст, визначте засновки та висновок, вид міркування та чи не допущено логічних помилок: *Голодний чоловік зайшов до кав'ярні. Він з'їв бутерброд і не наївся. Потім тістечко – і не наївся. Потім торт – і також не наївся. «Мені потрібно було почати з торта» – вирішив він.*

6 варіант

1. Дефініція понять як логічна операція: різновиди та правила виконання.

2. Умовивід як форма мислення та його види.

3. Які з відповідей є правильними? Логіка вивчає:

а) соціальну структуру суспільства;

б) відношення «суб'єкт - об'єкт»;

в) типи світогляду;

г) етичні норми;

д) закони отримання вивідного знання;

е) мислення як інструмент пізнання світу;

є) засоби і методи формалізації знань;

ж) структуру наукових революцій.

4. Виділіть ті поняття, які є несумісними:

а) суперечливі;

б) однозначні;

в) непорівнянні;

г) тотожні;

д) загальні;

е) збірні;

є) індивідуальні;

ж) адекватні;

з) протилежні;

и) співпідпорядковані.

5. Вкажіть, де поділ поняття здійснено не за однією основою:

а) діти бувають виховані, невиховані і наші;

б) члени речення бувають головні: додаток, обставина, означення;

в) угоди бувають усні, письмові, двосторонні, багатосторонні, односторонні.

6. Наведіть поняття, що є одночасно: *загальне, абстрактне та позитивне.*

7. Обмежте поняття: *студент.*

8. Утворіть частковозаперечувальне судження, використовуючи як суб'єкт та предикат такі поняття: *європейська країна; член НАТО.*

9. Відновіть умовивід та з'ясуйте його структуру: *Цей злочин не є умисний, отже, він необережний.*

10. Вирішіть завдання:

При складанні розкладу занять на понеділок викладачі попросили врахувати їхні побажання.

Викладач з логіки: перша чи друга пари.

Викладач з історії України: перша чи третя пара.

Викладач з мистецтва: друга чи третя пара.

Чи можна задовольнити прохання всіх трьох викладачів?

7 варіант

1. Судження як форма мислення та його структура.

2. Види доведень та способи спростувань.

3. Виберіть ті відповіді, які означають логічні операції над поняттями:

а) декомпенсація;

б) ототожнення;

в) поділ;

г) порівняння;

д) узагальнення;

е) відокремлення;

є) визначення;

ж) означення;

з) модуляція,

и) обмеження.

4. Виберіть те, що належить до видів поділу:

а) полісемія;

б) заперечення супротивного;

в) дихотомія;

г) поділ із зайвими членами;

д) довільний поділ;

е) поділ за видозмінюваною ознакою;

є) поділ діленого.

5. Вкажіть, які з цих понять одиничні:

а) автор поеми «Гайдамаки»;

б) дерево;

в) людина;

г) Марс;

д) планета;

е) найбільша річка в світі.

6. Надайте логічну характеристику поняття (пuste-непuste, одиничне-загальне, збірне-незбірне, конкретне-абстрактне, позитивне-негативне, безвідносне-співвідносне): *командир*.

7. Обмежте поняття: *фільм*.

8. Яку диз'юнкцію (строгу чи нестрогу) застосовано в наведеному прикладі і чому? *Або зі щитом, або на щиті*.

9. Визначте структуру, зробіть висновок у наведеному умовиводі та з'ясуйте його вид: *Люди сприяють або протидіють ходу історії. Цей державний діяч не протидіє ходу історії. Отже...*

10. Вирішіть завдання:

На перерві в класі залишились 9 учнів. Один з них розбив вікно. На запитання вчителя були отримані такі відповіді.

Олександр: це зробив Владик.

Борис: це неправда.

Марія: я його розбила.

Іван: це зробила Марія або Наталка.

Владик: Борис каже неправду.

Степан: це зробила Марія.

Леонід: Ні, Марія вікно не розбивала.

Наталка: ні Марія, ні я цього не робили.

Тетяна: Наталка права, але Владик також невинний.

Якщо з 9 свідчень істинні лише 3, то хто розбив вікно?

8 варіант

1. Види складних суджень.

2. Закон суперечності: основні вимоги до побудови думок та аналіз логічних помилок.

3. Яке з наведених визначень є правильним:

а) логіка - наука про логічне та алогічне;

б) логіка - наука про мислення;

в) логіка - наука про принципи мислення;

г) логіка - наука про логічні форми мислення;

д) логіка - філософська наука про закони та форми правильного мислення;

е) логіка - наука про закони та форми мислення.

4. Назвіть ознаки, що складають зміст поняття:

а) суттєві;

б) видові;

в) похідні;

г) родові;

д) несуттєві;

е) основні.

5. Зобразіть графічно, в якому відношенні знаходяться поняття: «сирота» (А), «учень» (В), «держава» (С), «дитина у якої немає батьків» (D).

6. Наведіть поняття, що є одночасно: *одиничне і співвідносне*.

7. Узагальніть поняття: *Ужгородський університет*.

8. Визначте логічну структуру судження (спочатку розподілити на прості, далі – визначити структуру простих та як поєднуються прості судження, вид судження): *Як посієш – так і пожнеш*.

9. Визначте структуру та вид умовиводу: *Якщо дія обов'язкова, то вона не є забороненою. Якщо дія не є забороненою, то вона дозволена. Отже, якщо дія обов'язкова, то вона дозволена*.

10. Вирішіть завдання:

У ході розслідування справи про пограбування магазину були отримані свідчення трьох свідків.

Свідчення 1 свідка: «Або Джонс, або Браун (але не обидва разом) замішані в злочині»

Свідчення 2 свідка: «Якщо Браун замішаний у злочині, то Сміт не брав участі в ньому»

Свідчення 3 свідка: Джонс не замішаний у злочині, його вчинив Сміт»

Чи можуть свідчення всіх трьох свідків бути правдивими і чи можуть вони одночасно виявитися помилковими?

9 варіант

1. Простий категоричний силогізм: фігури, модуси, правила побудови.

2. Види суперечок та їхня характеристика.

3. Виберіть вірне визначення поняття :

а) поняття – це форма мислення, яка відображає предмети в їх загальних та істотних ознаках;

б) поняття – це форма мислення, яка описує предмети в словах;

в) поняття – це форма мислення, в якій відображаються наші відчуття.

4. В якому з рядків є лише абстрактні поняття?

а) чесність, сім'я, байдужість;

б) громадянин, дружба, слава;

в) народ, закоханість, рівність;

г) солідарність, ворожість, слабкість;

д) підприємство, талант, лінь.

5. Визначення, в якому розкривається зміст предмета, явища – це:

а) операційне;

б) раціональне;

в) реальне;

г) функціональне;

д) афективне;

е) остенсивне;

є) фіктивне.

6. Надайте логічну характеристику поняття (пусте-непусте, одиничне-загальне, збірне-незбірне, конкретне-абстрактне, позитивне-негативне, безвідносне-співвідносне): *русалка*.

7. Узагальніть поняття: *село Іза*.

8. Чи порушується закон достатньої підстави і чому: «Я кілька разів прочитав підручник з історії, а тому заслуговую на позитивну оцінку з цієї дисципліни».

9. Зафіксуйте формулою наступне складне судження: *Часи змінюються, і ми змінюємось разом з ними*.

10. Вирішіть завдання:

Обвинувачені А, В, С дали такі свідчення:

А: «В є винним, а С. не є винним»

В: А не є винним, або С є винним»

С: «Я – невинний, але хоча б один із А та В є винним»

Чи можуть ці свідчення бути одночасно правдивими? Припустивши, що вони правдиві, визначте, хто з обвинувачених є винним.

10 варіант

1. Доведення та спростування як логічні операції, їх логічна структура.
2. Поняття та види гіпотези.
3. Виберіть ті відповіді, які є видами визначення поняття:
  - а) ірреальне;
  - б) остенсивне;
  - в) негативне;
  - г) номінальне;
  - д) явне;
  - е) дихотомічне;
  - є) реальне;
  - ж) загальне;
  - з) неявне;
  - и) послідовне.
4. В якому з рядків є лише позитивні поняття:
  - а) лінь, хвороба, байдужість, невігластво;
  - б) незлий, добрий, неагресивний, малий;
  - в) хоробрий, анонімний, ірраціональний, аморальний.
5. Зобразіть графічно, в якому відношенні знаходяться поняття: «неповнолітній» (А), «громадянин України» (В), «державна» (С), «повнолітній» (D).
6. Наведіть поняття, що є одночасно: *абстрактне та загальне*.
7. Обмежте поняття: *музика*.
8. Зафіксуйте формулою наступне складне судження: *Якщо виникла подія, настання якої не викликано умислом або необережністю, то ця подія – казус*.
9. Чи порушується закон тотожності і чому?
Те, чого я не маю, я втратив.
У мене немає хвоста.
Отже, я втратив хвіст.
10. Вирішіть завдання:
 Розбирають справу Джонса, Брауна і Сміта. Один із них вчинив злочин. У процесі розслідування кожний з них зробив по дві заяви.
 Браун: я не робив цього; Джонс не робив цього
 Джонс: Сміт зробив це; Браун цього не робив
 Сміт: я не робив цього; Браун це зробив
 Було встановлено, що один з них два рази сказав неправду, інший два рази сказав правду, а третій – раз сказав неправду і раз сказав правду.
 Хто вчинив злочин?

ТЕСТОВІ КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

1. Поняття, яке вказує на ознаку предмета думки, – це:

- а) дефінієндум;
- б) дефінієнс;
- в) квантор;
- г) оператор;
- д) предикат.

2. Вкажіть, яким знаком позначається квантор спільності:

- а) &;
- б) $\forall$;
- в) $\exists$;
- г) ∇ ;
- д) $\sum$;
- е) $\supset$.

3. Визначте, яким знаком позначається логічний сполучник «диз'юнкція»:

- а) $\rightarrow$;
- б) $\forall$;
- в) $\sim$;
- г) &;
- д) $\wedge$;
- е) $\cup$.

4. Виберіть ті відповіді, які відносяться до поділу категоричного судження за якістю:

- а) дидактичне;
- б) позитивне;
- в) заперечне;
- г) єднальне;
- д) стверджувальне;
- е) реальне.

5. Які відповіді позначають основні закони логіки:

- а) збереження змісту;
- б) недостатньої обґрунтованості;
- в) суперечності;
- г) відповідності;
- д) логічної визначеності;
- е) тотожності;
- є) виключеного третього;
- ж) достатньої підстави.

6. Виберіть ті варіанти відповідей, які означають елемент структури умовиводу:

- а) зв'язок;
- б) речення;
- в) висновок;
- г) дефінієндум;
- д) послідовність;
- е) засновки.

7. Фігури простого категоричного силогізму розрізняються за:

- а) характером логічного слідування;
- б) кількістю засновків;
- в) явністю чи неявністю висновку;
- г) відсутністю одного з засновків;
- д) місцем середнього терміна у засновках;
- е) кількістю термінів.

8. Які з відповідей є видами індукції з огляду на характер логічного слідування?

- а) надійна;
- б) повна;
- в) інтенціональна;
- г) досконала;
- д) неповна;
- е) аргументована.

9. Якій фігурі простого категоричного силогізму відповідає наступний умовивід: **Всі метали – електропровідні. Золото – електропровідне. Отже, золото – метал.**

- а) першій;
- б) другій;
- в) третій;
- г) четвертій.

10. Якою є структура наступного судження: «Кожна людина хоче бути щасливою»?

- а) деякі $S \in P$;
- б) деякі $S \notin P$, а деякі $S \in P$;
- в) всі $S \in P$, а деякі $S \notin P$;
- г) деякі $S \notin P$;
- д) всі $S \in P$;
- е) жоден $S \notin P$, та все ж деякі $S \in P$;
- є) жоден $S \notin P$.

11. Визначте, яким знаком позначається кон'юнкція?

- а) E;
- б) A;
- в) &
- г) $\equiv$;
- д) $\rightarrow$;
- е) $\sim$.

12. Вкажіть, які з цих речень не виражають суджень?

- а) Ти хотів би бути філателістом?
- б) Восени деякі птахи відлітають в теплі краї.
- в) Ха!
- г) Львів менший за Київ.
- д) Всі студенти складають заліки.
- е) Математика та історія – науки, які необхідні кожному.
- ж) Деякі люди не можуть жити без повітря.

13. До якого виду відноситься наступне висловлювання: «Якщо держава є членом СОТ, то вона має зобов'язання перед іншими державами, що входять до цієї організації?»

- а) реляційне;
- б) умовне;
- в) диз'юнктивне;
- г) розділове;
- д) езистенціальне;
- е) еквівалентне;
- є) єднальне;
- ж) вербальне.

14. Які з наведених формул є перетворенням категоричного судження:

- а) «Всі $S \in P$ » – «Деякі S не $\in P$ »;
- б) «Жоден S не $\in P$ » – «Всі $S \in$ не P »;
- в) «Жоден S не $\in P$ » – «Всі S не $\in P$ »;
- г) «Всі $S \in P$ » – «Жоден S не $\in$ не P »;
- д) «Деякі $S \in P$ » – «Всі $S \in$ не S ».

15. До якого виду відноситься наступний умовивід «Якщо студент сумлінно вчиться протягом семестру, то він складе залік. Цей студент сумлінно вчився протягом семестру. Отже, цей студент складе залік». Назвіть всі правильні відповіді:

- а) безпосередній;
- б) умовно-категоричний;
- в) простий категоричний силлогізм;
- г) розділово-категоричний силлогізм;
- д) полісиллогізм;

- е) дедуктивний умовивід;
- є) ентимема;
- ж) дилема;
- з) опосередкований.

16. Які з наведених формул відображають неправильні структури виводу:

- а) $((A \rightarrow B) \wedge A) \rightarrow B$;
- б) $((A \rightarrow \sim B) \wedge B) \rightarrow \sim A$;
- в) $((A \rightarrow B) \wedge B) \rightarrow A$;
- г) $((\sim A \rightarrow \sim B) \wedge \sim A) \rightarrow \sim B$;
- д) $((A \rightarrow B) \wedge \sim A) \rightarrow \sim B$;

17. Виберіть ті варіанти відповідей, які відображають особливості абстрактного мислення:

- а) розмитість;
- б) зв'язок з мовою;
- в) безпосередність;
- г) предметність;
- д) опосередкованість;
- е) нереальність;
- є) суб'єктивність;
- ж) рефлексивність;
- з) здатність до узагальнення.

18. Виберіть ті відповіді, які відображають ознаки закону правильного мислення:

- а) кмітливість;
- б) пасивність;
- в) актуальність;
- г) необхідність;
- д) відносність;
- е) суттєвість;
- є) суб'єктивність;
- ж) унікальність;
- з) повторюваність;
- и) безпідставність.

19. Виберіть ті відповіді, які відображають основні функції мови:

- а) пізнавальна;
- б) комунікативна;
- в) теоретична;
- г) наукова;
- д) збереження інформації;
- е) створює штучні мови;

- є) прогностична;
- ж) абстрактна;
- з) поетична.

20. Які відповіді називають логічні прийоми утворення понять:

- а) деструкція;
- б) популяризація;
- в) абстрагування;
- г) абберація;
- д) синтез;
- е) аналіз;
- є) порівняння;
- ж) узагальнення;
- з) кодифікація.

21. За кількістю елементів обсягу поняття є:

- а) співвідносні;
- б) порожні;
- в) неявні;
- г) упорядковані;
- д) одиничні;
- е) розмиті;
- є) непорожні;
- ж) тотожні;
- з) безвідносні;
- и) загальні.

22. Які зі вказаних відповідей називають помилки у визначенні?

- а) занадто широке визначення;
- б) ідентичність;
- в) дефінієндум дорівнює дефінієнсу;
- г) коло у визначенні;
- д) визначуване залежить від визначаючого і навпаки;
- е) дихотомія;
- є) заперечне визначення;
- ж) ідеологія.

23. Виберіть те, що є складовою структури поділу поняття:

- а) предикат;
- б) дихотомія;
- в) виділення;
- г) члени поділу;
- д) основа поділу;
- е) зміст;
- є) стрибок у поділі;

- ж) ділене поняття;
- з) класифікація.

24. Що таке суб'єкт?

- а) поняття, яке виконує роль підмета в реченні;
- б) поняття, яке вказує на предмет думки;
- в) поняття, яке розкриває зміст судження;
- г) поняття, яке вказує на того хто є учасником процесу пізнання.

25. Вкажіть, які з цих речень виражають судження:

- а) Для чого студентам складати іспити?
- б) Кожен патріот любить свою Вітчизну.
- в) Ой-ой-ой!
- г) Деякі люди порушують законодавство.
- д) Якщо суд визнав особу винною у скоєні злочину, то він призначає їй відповідне покарання.
- е) Хто порушує права людини?

26. Вкажіть, де названо види складного судження:

- а) реляційне;
- б) умовне;
- в) диз'юнктивне;
- г) розділове;
- д) езистенціальне;
- е) еквівалентне;
- є) єднальне;
- ж) вербальне.

27. Виберіть той варіант символічного запису, який відповідає такому висловлюванню: «Якщо чемпіонат Європи 2012 з футболу відбудеться в Польщі і Україні, то це буде економічно вигідно для нашої держави».

- а) $(A \vee B) \equiv C$;
- б) $C \rightarrow B \wedge A$;
- в) $C \vee (A \wedge B)$;
- г) $B \wedge C \wedge A$;
- д) $(A \wedge B) \rightarrow C$;
- е) $A \rightarrow B$.

28. Кон'юнкція істинна тоді і тільки тоді:

- а) коли підстава істинна і наслідок істинний;
- б) коли всі прості висловлювання, що входять до її складу є істинними судженнями;
- в) коли одне із простих суджень, що входять до складу складного висловлювання є істинним, а друге хибним;

г) коли обидві частини складного висловлювання є одночасно істинними або одночасно хибними;

д) коли підстава істинна, а наслідок хибний;

е) коли і підстава і наслідок є хибними висловлюваннями.

29. Виберіть правильний варіант символічного запису наступного висловлювання: «Якщо число закінчується на 0, або на будь-яке парне, то воно ділиться на 2».

а) $(A \vee B) \equiv C$;

б) $C \rightarrow B \wedge A$;

в) $C \vee (A \wedge B)$;

г) $B \wedge C \wedge A$;

д) $(A \vee B) \rightarrow C$;

е) $A \rightarrow B$.

30. Виберіть ті відповіді, які правильно характеризують відношення між реченням та судженням:

а) одне речення завжди виражає одне судження;

б) судження виражаються розповідними реченнями;

в) кожне речення є судженням;

г) просте речення і просте судження мають однакову структуру;

д) одне речення може містити декілька суджень;

е) всі питальні речення містять судження;

є) судження втілюються в реченні;

ж) речення втілюється в судженні.

31. Виберіть ті твердження, які відповідають структурі простого судження Asp:

а) загальне за змістом і часткове за якістю;

б) часткове за кількістю і заперечне за якістю;

в) стверджувальне за кількістю і часткове за якістю;

г) одиничне за якістю і часткове за кількістю;

д) загальне за кількістю і заперечне за якістю;

е) загальне за якістю і загальне за кількістю;

є) стверджувальне за якістю і загальне за кількістю;

ж) часткове за кількістю і стверджувальне за якістю;

з) заперечне за кількістю і стверджувальне за якістю.

32. Які з відповідей є видами сумісних простих суджень?

а) протилежні;

б) контрарні;

в) загальні;

г) підпорядкування;

д) контрадикторні;

е) заперечність;

- є) підпротилежні;
- ж) відповідні.

33. Вкажіть, які види умовиводу виділяють за ступенем обґрунтованості висновку:

- а) простий;
- б) негативний;
- в) послідовний;
- г) демонстративний;
- д) імпульсивний;
- е) експресивний;
- є) невдалий;
- ж) правдоподібний;
- з) правдивий.

34. Виберіть те, що є видом необхідного умовиводу:

- а) імплікація;
- б) тавтологія;
- в) популярна індукція;
- г) дефініція;
- д) дедукція;
- е) диз'юнкція;
- є) еквіваленція;
- ж) кон'юнкція;
- з) повна індукція.

35. Вкажіть те, що є видом ймовірного умовиводу:

- а) повна індукція;
- б) аргументація;
- в) імплікація;
- г) аналогія;
- д) гіпотетичність;
- е) традиція;
- є) неповна індукція;
- ж) конвенція.

36. Виберіть, на які види поділяють умовиводи за кількістю засновків:

- а) диз'юнктивні;
- б) безумовні;
- в) умовні;
- г) безпосередні;
- д) прості;
- е) неочевидні;
- є) опосередковані;
- ж) складні;

- з) істинні;
- и) ймовірні.

37. Які з наведених тверджень є загальними правилами термінів силлогізму?

- а) все, що стверджується у засновку, повинно заперечуватись у висновку;
- б) термін розподілений у засновку повинен бути розподілений і в висновку;
- в) заперечний засновок – заперечний і висновок;
- г) частковий засновок – частковий і висновок;
- д) М повинен бути розподіленим принаймні в одному із засновків;
- е) два загальні засновки не дають висновку;
- є) два стверджувальні засновки не дають висновку;
- ж) два заперечні засновки не дають висновку;
- з) термін повинен бути логічним;
- и) у правильному силлогізмі тільки три терміни.

38. Вкажіть, за яких умов неправильні модуси силлогізму дають необхідні висновки:

- а) один із засновків складне судження;
- б) всі засновки загальні;
- в) один із засновків виділяюче судження;
- г) обидва засновки невиділяючі судження;
- д) висновок є очевидним;
- е) обидва засновки стверджувальні;
- є) обидва засновки виділяючі судження;
- ж) обидва засновки часткові;
- з) обидва засновки істинні судження;
- и) умовивід є ентимемою.

39. Які з наведених відповідей є видами виводів логіки висловлювань?

- а) розділово-категоричні;
- б) обернення;
- в) простий категоричний силлогізм;
- г) умовно-категоричні;
- д) умовно-розділові;
- е) гносеологічні;
- є) безпосередні;
- ж) індуктивні.

40. Які з наведених формул є конструктивними дилемами?

- а) $((A \rightarrow B) \wedge (B \rightarrow C) \wedge (C \rightarrow D)) \rightarrow (A \rightarrow D)$;
- б) $((A \rightarrow B) \wedge (C \rightarrow D) \wedge (\sim B \vee \sim D)) \rightarrow (\sim A \vee \sim C)$;
- в) $((A \rightarrow B) \wedge (C \rightarrow D) \wedge (A \vee C)) \rightarrow (B \vee D)$;
- г) $((A \rightarrow B) \wedge (C \rightarrow B) \wedge (A \vee C)) \rightarrow B$;
- д) $((A \rightarrow B) \wedge (A \rightarrow C) \wedge (\sim B \vee \sim C)) \rightarrow \sim A$;

41. Які з наведених формул є деструктивними дилемами?

- а) $((A \rightarrow B) \wedge (C \rightarrow D) \wedge (\sim B \vee \sim D)) \rightarrow (\sim A \vee \sim C)$;
- б) $((A \rightarrow B) \wedge (B \rightarrow C) \wedge (C \rightarrow D)) \rightarrow (A \rightarrow D)$;
- в) $((A \rightarrow B) \wedge (C \rightarrow D) \wedge (A \vee C)) \rightarrow (B \vee D)$;
- г) $((A \rightarrow B) \wedge (A \rightarrow C) \wedge (\sim B \vee \sim C)) \rightarrow \sim A$;
- д) $((A \rightarrow B) \wedge (C \rightarrow B) \wedge (A \vee C)) \rightarrow B$;

42. Вкажіть, як називається умовивід, в якому висновок слідує від одиничного до загального?

- а) простий категоричний силогізм;
- б) дедуктивний;
- в) дилема;
- г) ентимема;
- д) перетворення;
- е) умовний;
- є) правильний;
- ж) індуктивний.

48. Які з формул є формулами modus ponens?

- а) $((A \rightarrow B) \wedge B) \rightarrow A$;
- б) $((\sim A \rightarrow B) \wedge \sim A) \rightarrow B$;
- в) $((\sim A \rightarrow B) \wedge A) \rightarrow \sim B$;
- г) $((A \rightarrow \sim B) \wedge B) \rightarrow \sim A$;
- д) $((A \rightarrow \sim B) \wedge A) \rightarrow \sim B$;
- е) $((\sim A \rightarrow \sim B) \wedge \sim A) \rightarrow \sim B$;
- є) $((\sim A \rightarrow \sim B) \wedge B) \rightarrow A$.

49. Які з формул є формулами modus tollens?

- а) $((\sim A \rightarrow \sim B) \wedge B) \rightarrow A$;
- б) $((\sim A \rightarrow \sim B) \wedge \sim B) \rightarrow \sim A$;
- в) $((A \rightarrow \sim B) \wedge A) \rightarrow B \sim B$;
- г) $((A \rightarrow \sim B) \wedge B) \rightarrow \sim A$;
- д) $((A \rightarrow B) \wedge \sim B) \rightarrow \sim A$;
- е) $((A \rightarrow B) \wedge A) \rightarrow B$;
- є) $((\sim A \rightarrow B) \wedge A) \rightarrow \sim B$.

50. Вкажіть, яким поняттям називається один із видів непрямого доведення?

- а) аналогічне;
- б) апагогічне;
- в) аполітичне;
- г) академічне;
- д) аналітичне;
- е) анатомічне.

51. Що з названого є помилкою в аргументації?

- а) в якості аргументів використовуються закони;
- б) аргументи є істинними твердженнями;
- в) аргумент до публіки;
- г) середній термін не розподілений;
- д) випередження тези;
- е) перехід до іншого роду;
- є) коло у доведенні;
- ж) теза не слідує з аргументів.

52. Який з цих висновків є оберненням від такого судження: «Всі громадяни України є рівними у своїх правах»?

- а) «Всі не громадяни України не є рівними у своїх правах»;
- б) «Деякі громадяни України не є нерівними у своїх правах»;
- в) «Всі громадяни України не є нерівними у своїх правах»;
- г) «Деякі з тих хто є рівними у своїх правах є громадянами України»;
- д) «Деякі з тих, хто є нерівними у своїх правах не є громадянами України».

53. До якого виду відноситься наступний умовивід: «Всі студенти нашої групи складають сьогодні іспит з політології. Іванов – студент нашої групи, отже Іванов складає сьогодні іспит з політології»? Назвіть всі правильні відповіді:

- а) безпосередній;
- б) умовно-категоричний;
- в) простий категоричний силогізм;
- г) розділово-категоричний силогізм;
- д) полісилогізм;
- е) дедуктивний умовивід;
- є) ентимема;
- ж) дилема;
- з) індуктивний умовивід;
- и) опосередкований.

54. Вкажіть, який правильний модус такого умовиводу: «Хто не вивчив логіки, той не зрозуміє цього міркування. Я зрозумів це міркування. Отже, я вивчив логіку»:

- а) modus ponens;
- б) modus tollens;
- в) modus ponendo tollens;
- г) modus tollendo ponens.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет логіки як науки. Значення логіки. Поняття «культура мислення».
2. Чуттєве пізнання і абстрактне мислення – два ступені процесу пізнання.
3. Поняття про логічні форми. Істинність і формальна правильність міркувань.
4. Основні історичні етапи розвитку логіки.
5. Взаємозв'язок мислення і мови. Поняття мови як знакової системи.
6. Семіотика – наука про знаки. Поняття знака. Види знаків.
7. Формалізована мова і формалізація.
8. Визначення логічних термінів. Квантор як логічний термін.
9. Поняття як форма мислення. Ознаки і їх види.
10. Основні логічні прийоми формування понять.
11. Поняття і слово.
12. Структура поняття. Закон оберненого відношення між змістом та обсягом.
13. Сумісні поняття і відношення між ними.
14. Види понять за змістом і обсягом.
15. Несумісні поняття і відношення між ними.
16. Операції обмеження і узагальнення. Значення цих операцій.
17. Поділ понять. Правила поділу і можливі помилки.
18. Операції над класами як над обсягами понять.
19. Визначення понять, як логічна операція. Правила визначення.
20. Реальні визначення та їх види.
21. Номінальні визначення.
22. Явні і неявні визначення.
23. Загальна характеристика формально-логічних законів.
24. Закон суперечності.
25. Закон тотожності.
26. Закон виключеного третього.
27. Закон достатньої підстави.
28. Судження як форма мислення. Структура простого судження.
29. Судження і речення.
30. Види простих суджень.
31. Види атрибутивних суджень за кількістю і якістю.
32. Розподіленість термінів в судженнях.
33. Відношення між атрибутивними судженнями по логічному квадрату.
34. Основні види складних суджень.
35. Кон'юнкція і диз'юнкція.
36. Імплікація, еквіваленція. Визначення істинності за допомогою таблиць.
37. Модальність. Види модальних висловлювань.
38. Логічна характеристика запитань і відповідей.
39. Загальна характеристика умовиводу. Структура умовиводу. Значення умовиводу.
40. Простий категоричний силогізм, його структура, терміни. Навести приклад.

41. Фігури та модуси простого категоричного силлогізму. Правила фігур.
42. Загальні правила простого категоричного силлогізму.
43. Складні і скорочені силлогізми.
44. Безпосередні умовиводи.
45. Умовні умовиводи.
46. Розділові умовиводи.
47. Умовно- розділові умовиводи.
48. Індуктивні умовиводи, їх види.
49. Аналогія, як вид умовиводу. Роль аналогії в процесі пізнання.
50. Поняття доведення. Види доведення.
51. Спростування, види спростування. Правила доведення і спростування.
52. Гіпотеза, її види і способи підтвердження.
53. Сорит. Його види.
54. Методи знаходження причинних зв'язків.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань студентів здійснюється відповідно до положень «Про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет»» (пп. 5.2, 5.3), «Про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» затверджених наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р. та «Про оцінювання навчальних досягнень студентів ДВНЗ «УжНУ» за кредитно-модульною системою» затвердженого наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 503/01-17 від 03.03.2015 р. (п.2.2).

Перевірка рівня навчальних досягнень студентів з дисципліни «Логіка» здійснюється на основі результатів модульних та підсумкового (залік) контролів.

Для оцінювання знань студентів будуть використані наступні групи методів контролю:

Методи усного контролю (відповідь студента на окреме питання теми у індивідуальній та фронтальній формах та на заліку; бесіда під час роз'яснення проблемних питань; виконання практичних завдань).

Письмовий контроль (виконання тестових завдань та індивідуальної роботи; поточна контрольна робота, модульна контрольна робота).

Модульний контроль складається з поточного контролю та модульного контрольного оцінювання. Упродовж кожного семестру проводяться два модульні контролі, обов'язкові для всіх студентів. Модульний контроль (МК) № 1 включає навчальний матеріал змістового модуля 1 (теми 1-5), а модульний контроль (МК) № 2 – навчальний матеріал змістового модуля 2 (теми 6-10).

Поточний контроль знань здійснюється за складовими: перевірка знань студента на практичних заняттях і контроль за виконанням індивідуальних завдань та самостійної роботи.

Формами та засобами контролю є:

- письмова контрольна робота (вирішення завдань, вправ тощо);
- усне опитування;
- виступ на семінарських заняттях (у дискусії тощо);
- виконання домашнього завдання;
- модульний контроль;
- залік.

Максимальна оцінка поточного контролю становить 50 балів.

Модульне контрольне оцінювання (МКО) проводиться в письмовій формі, у термін, визначений розкладом. Завдання для МКО включає кілька теоретичних питань (кожне оцінюється max 15 балів) і практичних завдань (max 20 балів). Максимальна кількість балів за МКО – 50.

Сумарна кількість балів модульного контролю визначається як середнє арифметичне балів за два модулі і складає максимум 100.

Підсумковий контроль (залік) проводиться у відповідності до розкладу заліково-екзаменаційної сесії, в усній формі.

Підсумковий контроль проводиться за навчальним матеріалом, визначеним цією робочою навчальною програмою у повному обсязі.

Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Блецкан М.І. Логіка. Матеріали до лекцій. Ужгород, 1997.
2. Гетманова А.Д. Логика. Москва, 1995.
3. Гладунський В.Н. Логіка. Навчальний посібник. Львів: Афіша, 2002.
4. Жеребкін В.Є. Логіка: підручник. Київ: Знання, 2011.
5. Жоль К.К. Вступ до сучасної логіки. Київ: Либідь, 2002.
6. Карамішева Н.В. Логіка (теоретична і прикладна): навч. посібник Київ: Знання, 2011.
7. Конверський А.Є. Логіка (традиційна та сучасна): Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Центр учбової літератури, 2008.
8. Мозгова Н.Г., Мозговий А.М. Логіка: Навч. посіб. для дистанційного навчання. Київ: Ун-т «Україна», 2005.
9. Свинцов В.И. Логика. Элементарный курс для гуманитарных специальностей. Москва: Скорина, Весь мир, 1998.
10. Тофтул М.Г. Логіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002.
11. Хоменко І.В. Логіка: Підручник для вищих навч. закл. Київ: Абрис, 2004.

Допоміжна

1. Алексеев А.П. Аргументация. Познание. Общение. Москва: Узд-во МГУ, 1991.
2. Ивин А.А. Искусство правильно мыслить. Москва: Просвещение, 1986. 224 с.
3. Ивлев Ю.В. Логика. Сборник упражнений: Учебное пособие для вузов. Москва: Книжный дом «Университет», 1998.
4. Ішмуратов А.Т. Вступ до філософської логіки. Київ: Абрис, 1997.
5. Уиллис Н. Занимательные логические задачи. Москва: ООО «Издательство АСТ»: ООО «Издательство Астрель», 2004.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

<http://philsci.univ.kiev.ua>
<http://www.philosophy.ru>
<http://www.logicrus.ru>